

מעלת התפילה בבית הכנסת

(1) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ו עמוד א

תניא, אבא בנימין אומר: אין תפלה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת, שנאמר: לשמוע אל הרנה ואל התפלה, במקום רנה שם תהא תפלה. אמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק: מנין שהקדוש ברוך הוא מצוי בבית הכנסת שנאמר: אלהים נצב בעדת אל; ומנין לעשרה שמתפללין ששכינה עמהם - שנאמר: אלהים נצב בעדת אל...

(2) רש"י שם

במקום רנה - בבית הכנסת, ששם אומרים הצבור שירות ותשבחות בנעימת קול ערב. בעדת אל - בבית מועד שלו.

(3) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ז עמוד ב - דף ח עמוד א

אמר ליה רבי יצחק לרב נחמן: מאי טעמא לא אתי מר לבי כנישתא לצלויי? אמר ליה: לא יכלנא. אמר ליה: לכנפי למר עשרה וליצלי. אמר ליה: טריחא לי מלתא. - ולימא ליה מר לשלוחא דצבורא, בעידנא דמצלי צבורא ליתי ולודעיה למר. - אמר ליה: מאי כולי האי? אמר ליה: דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, מאי דכתיב ואני תפלתי לך ה' עת רצון - אימתי עת רצון - בשעה שהצבור מתפללין. רבי יוסי ברבי חנינא אמר, מהכא: כה אמר ה' בעת רצון עניתיך. רבי אחא ברבי חנינא אמר, מהכא: הן אל כביר ולא ימאס, וכתיב: פדה בשלום נפשי מקרב - לי כי ברבים היו עמדי. תניא נמי הכי, רבי נתן אומר: מנין שאין הקדוש ברוך הוא מואס בתפלתן של רבים, שנאמר: הן אל כביר ולא ימאס, וכתיב: פדה בשלום נפשי מקרב - לי וגו'. אמר הקדוש ברוך הוא כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הצבור - מעלה אני עליו כאילו פדאני, לי ולבני, מבין אומות העולם.

אמר ריש לקיש: כל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס שם להתפלל - נקרא שכן רע, שנאמר: כה אמר ה' על כל שכני הרעים הנגעים בנחלה אשר הנחלתי את עמי את ישראל; ולא עוד אלא שגורם גלות לו ולבניו, שנאמר: הנני נתשם מעל אדמתם ואת בית יהודה אתוש מתוכם.

(4) שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילה סימן צ סעיף ט

ישתדל אדם להתפלל בב"ה עם הציבור, ואם הוא אנוס שאינו יכול לבוא לב"ה, יכוין להתפלל בשעה שהציבור מתפללים, (והוא הדין בני אדם הדריים בישובים ואין להם מנין, מ"מ יתפללו שחרית וערבית בזמן שהציבור מתפללים, סמ"ג). וכן אם נאנס ולא התפלל בשעה שהתפללו הציבור והוא מתפלל ביחיד, אעפ"כ יתפלל בב"ה.

(5) משנה ברורה שם

(כז) להתפלל בבהכ"נ - ואפילו אם יש לו עשרה בביתו ישתדל בבהכ"נ ועיין בסי"ח במ"ב ס"ק נ"ד.

(כח) עם הצבור - מפני שאין הקב"ה מואס בתפלת הצבור ואפילו היה בהם חוטאים לא ימנע מלהתפלל עמהם. אם יש לו שתי בתי כנסיות ואחד יש בו ברוב עם מצוה להתפלל בו יותר. כתבו האחרונים דאם יש בבהכ"נ של רוב עם רוב בלבול ואין אדם שומע לא תפלה ולא קה"ת מוטב להתפלל בביתו בעשרה. ובהכ"נ ביחיד ובביתו בעשרה תפלת צבור עדיף ואפילו יכול לשמוע קדיש וברכו אפ"ה תפלת צבור עדיף [פמ"ג]. ועיקר תפלה בצבור הוא תפלת י"ח דהיינו שיתפללו עשרה אנשים שהם גדולים ביחד ולא כמו שחושבין ההמון שעיקר להתפלל בעשרה הוא רק לשמוע קדיש וקדושה וברכו ולכן אינם מקפידין רק שיהיו י' בבהכ"נ וזהו טעות ולכן חוב על האדם למהר לבוא לבהכ"נ כדי שיגיע להתפלל י"ח בצבור. מי שהולך בשבת ויו"ט בהשכמה להתפלל במנין עשרה כי רוב צבור מאחרים תפלתם ובאותו מנין מתפללים גם תפלת מוסף תיכף אחר תפלת שחרית ויש זמן אח"כ לילך לבהכ"נ יותר טוב לילך להתפלל מוסף עם הצבור בבהכ"נ דברוב עם הדרת מלך כ"כ בתשובת יד אליהו סימן מ"ב ודוקא אם מקום מיוחד לתפלתו הוא בבהכ"נ אבל אם אין מקומו מיוחד להתפלל בבהכ"נ טוב יותר שיתפלל כל התפלה במקום אחד. כתב בתשובת רדב"ז תפוס שהשר נתן לו רשות יום אחד להתפלל עם הצבור במנין איזה יום שירצה יתפלל אותו יום תיכף ולא יחמיץ המצוה להמתין על יום כיפור או פורים ועיין בח"א כלל ס"ח ובנשמת אדם שהאריך בכמה פרטים שיש בענין זה.

(לג) אעפ"כ וכו' - מפני שהוא מקום קבוע לקדושה ותפלתו מתקבלת שם יותר. ופשוט דאם הוא ת"ח ויש חשש חילול השם כשיבוא אחר התפלה בבהכ"נ דיתפלל בביתו.

6) ביאור הלכה סימן קא

דאטי למיטרד ציבורא - אלא אם אינו יכול לכוין בלחש ילך ויתפלל בביתו בקול [פרישה] וההיא דס"א ע"כ מיירי שגם בביתו ובקול אינו יכול לכוין מרוב טרדותיו. ומ"מ האידנא אין לנו להורות היתר זה להתפלל ביחיד ולעורר הכונה שילמדו ממנו אחרים אם לא גדול הדור ומפורסם שכל מעשיו לש"ש כ"כ הפמ"ג.

7) בית הבחירה (מאירי) מסכת ברכות דף ו עמוד א

כל שאדם יכול להתפלל בבית הכנסת יעשה מפני ששם כונת הלב מצויה כלל גדול אמרו תפלת הצבור חביבה וכל המתפללים בבית הכנסת בעשרה שכינה עמהם ובפרק ד' אמרו שאסור לאדם שיקדים תפלתו בצבור לתפלת הצבור והתבאר למטה שאם לא היה יכול להתפלל בב"ה יתפלל בתוך ביתו בשעה שהצבור מתפללים שנאמר ואני תפילתי לך ה' עת רצון אימתי הוא עת רצון בשעה שהצבור מתפללים ומ"מ מי שיש לו ב"ה בעירו והוא יכול לילך ואינו הולך אין רוח חכמים נוחה הימנו ולא עוד אלא שנקרא שכן רע ואם יש לו בית המדרש קבוע מתפלל בו וכך הדבר ברור.

8) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לד עמוד ב

אמר רב כהנא: הציף עלי מאן דמצלי בבקתא.

9) רש"י שם

דמצלי בבקתא - בבקעה, שכשהוא במקום צניעות חלה עליו אימת מלך, ולבו נשבר.

10) תוספות שם

הציף עלי מאן דמצלי בבקתא - וא"ת הכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה (בראשית כד) י"ל דהתם מיירי בהר המוריה כדאמרי' בפסחים פרק האשה (ד' פח.) לא כיצחק שקראו שדה וכו' א"נ בקתא דהכא מיירי בבקעה במקום שרגילין שם בני אדם לעבור והולכי דרכים.

11) שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילה סימן צ סעיף ה

לא יתפלל במקום פרוץ, כמו בשדה, מפני שכשהוא במקום צניעות חלה עליו אימת מלך ולבו נשבר.

12) מגן אברהם שם ס"ק ו

(פמ"ג) (מחה"ש) לא יתפלל כו'. הקשו התוס' הכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה וי"ל דשדה היינו הר המוריה כדאמרינן אברהם קראו שדה א"נ הטעם שלא יפסקוהו עוברי דרכים ויצחק התפלל בבקעה במקום דלא שכיחי עוברי דרכים ע"כ, והרב"י דחה פ"י השני משום דאמרי' בגמ' הציף עלי מאן דמצלי בבקת' ולת' השני אין הטעם משום הציפות לכן פ"י ב"י הטעם כמ"ש כאן בש"ע ול"נ לקיים פ"י התוס' וה"ק כשהוא מתפלל בבקעה הוא חצוף שמראה בעצמו שאפי' יעברו עליו כל עוברי דרך לא יתבטל מכוונתו וע' בזה בשלח ע' ק"ה הקשה שם קושיא זו ומשמע שם דדוקא בבית יש להתפלל ופשוט דעוברי דרכים מתפללים בשדה.

13) משנה ברורה שם ס"ק יא

במקום פרוץ - והנה לחד תירוצא דתוספות אם הוא עומד בצד הדרך במקום שאין מתיירא שיפסקוהו עוברי דרכים שרי אך בב"י ממאן דבבריהם והנה אף שהמ"א ושאר אחרונים מיישבים לדברי התוס' מ"מ כתבו שבזהר משמע שיש להתפלל דוקא בבית. ועוברי דרכים לכ"ע מותרים להתפלל בשדה ומ"מ כשיש שם אילנות טוב יותר שיעמוד שם ביניהם ויתפלל אם אין קשה עליו איחור דרכו דמקום צנוע הוא קצת עי"ז וכשהוא בביתו אין לסמוך ע"ז.

14) תלמוד בבלי מסכת שבת דף לב עמוד א

תניא, רבי ישמעאל בן אלעזר אומר: בעון שני דברים עמי הארצות מתים - על שקורין לארון הקודש ארנא, ועל שקורין לבית הכנסת בית עם.

15) רש"י מסכת שבת דף לב עמוד א

בית עם - לשון ביזוי, שמתקבצין בו הכל.